

Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/
Journal of Travel and Hospitality Business
Cilt/Vol: 20(2), Yıl/ Year: 2023, ss/pp: 191-207
Gönderim Tarihi/ Received: 17.01.2023
Kabul Tarihi/ Accepted: 15.06.2023
DOI: 10.24010/soid.1237752

Paranormal Turizm ile İlgili Yapılan Makaleler Üzerine Bibliyometrik Analiz

Bibliometric Analysis of Articles on Paranormal Tourism

Dr. Öğr. Üyesi Musa OFLAZ

Balıkesir Üniversitesi

Turizm Fakültesi

Balıkesir, Türkiye

E-posta: musaoflaz@balikesir.edu.tr

Öz

Bu çalışmada, paranormal turizm ile ilgili yapılan çalışmaların zaman içindeki gelişim süreçlerinin çeşitli parametreler kullanılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiş makalelerin alan yazındaki durumu ortaya çıkarılmıştır. Sosyal Bilimler Atıf Dizini-Social Sciences Citation Index (SSCI), Dergipark, Google akademik ve ULAKBİM'deki kaynaklara 3-22 Aralık 2022 tarihleri aralığında tarama işlemi yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda eksik veriler sunan makaleler çıkartılmış ve 60 makale üzerinden çalışmaya devam edilmiştir. Araştırma kapsamında alan yazında rastlanılan çalışmaların yapısal ve dinamik yönlerini belirleyebilmek için voyant tools yazılım programı kullanılmıştır. Sonuç olarak makalelerin %65'inin uygulamalı, %21'inin ise kavramsal olduğu, en eski çalışmanın 2003 yılında yapıldığı ve en fazla makalenin %30 ile ABD'de yapıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca paranormal turizm konulu çalışmalarda tematik yoğunlaşmaların dönemlere göre farklılık gösterdiği ve yeni kavramlarla çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Paranormal, Paranormal Turizm, Bibliyometrik Analiz

Abstract

This study aimed to analyze research development on paranormal tourism over time using various parameters through a bibliometric analysis approach. Accordingly, a scanning process was conducted on the Social Sciences Citation Index (SSCI), Dergipark, Google Scholar, and ULAKBİM databases between December 3rd and 22nd, 2022. Articles with incomplete data were excluded, resulting in a sample of 60 pieces for the study. The Voyant Tools software program was utilized to determine the structural and dynamic aspects of the studies encountered in the field literature. As a result, it was determined that 65% of the articles were applied studies, while 21% were conceptual studies. The oldest study in the corpus was conducted in 2003, and most articles (30%) originated from the United States. Additionally, thematic concentrations in paranormal tourism studies were found to vary across different periods, with new concepts and approaches emerging.

Key Words: Paranormal, Paranormal Tourism, Bibliometric Analysis

Extended Summary

Purpose

Trips for modern travel tours, which are considered special interest tourism and expressed as paranormal tourism, are increasing day by day (Puhle and Parker, 2021). Therefore, it is aimed to analyze the development processes of the papers related to paranormal tourism in the literature over time by using various parameters.

Background

In addition to winter tourism, faith tourism, health tourism, and mass tourism, it has come to the forefront as a type of tourism that means "beyond reality, outside," expressed as paranormal. Paranormal tourism has been defined as "a variety of beliefs and extraordinary experiences such as religion, witchcraft, supernatural beings, superstitions, and extraterrestrial life forms" (Tobacyk & Milford, 1983, p. 1029). The most important issue for individuals to gain these experiences is called travel.

This concept, which has just been added to the new terminology under the title of special interest tourism, is used in many different studies as "haunted tourism, ghost tourism, fright tourism and creates a new field for tourism." (White, 2017: 43). Paranormal tourism, which has developed rapidly in the world, especially in the Americas, has started to talk about its name in Turkey as well. Especially social media, television programs, media reports, etc. It attracts the attention of tourists through various programs and increases its popularity.

There are known areas of paranormal activity in many different parts of the world. These are known in the USA as Sallie House, a haunted house and ghost attack area since 1993. Equally famous are the Catacombs of Paris in France, an ancient cave covered with the remains and bones of the dead (Bowen & Clarke, 2009; Pearce, 2005). However, there is a cemetery named Trunyan in Indonesia/Bali. It is a common belief that ghosts are at the grave's head. In addition, in Bali, where buildings are deliberately left in ruins, a suitable environment is provided for tourists to feel ghosts and spirits. In contrast, various ghost tours and photo shoots are common at night. However, despite its increasing popularity in Turkey and the world, studies in the literature seem to be limited (Obradovic et al., 2021).

Method

Since paranormal tourism is still new in the literature, all studies have been evaluated so far. In this context, a search was done for tourism-related journals scanned in the Social Sciences Citation Index (SSCI), journals reviewed in Dergipark, Google academic, ULAKBİM, and printed-electronic resources in Balıkesir University Library. Due to the access barrier of 8 out of 68 articles, research was carried out with 60 articles.

Findings

It has been determined that most publications on paranormal tourism are in the "Annals of Tourism Research" (10.29%). This is in order; "Current Issues in Tourism" (8,82%) and "International Journal of Tourism Research" magazines followed. It has been determined that the travel sector is at the forefront in the distribution of studies

according to the tourism sector. In the articles, applied studies were preferred as the type of research. In practice, quantitative methods are frequently used.

However, the subject of the examined papers was collected under 8 titles. It has been observed that the most studied subject is consumer behavior, with 35%. The distribution of article topics by year was examined, and it was determined that the publications were 18.33% in 2021, 15% in 2020, and 11.67% in 2022. However, it has been determined that the articles are generally published within 5-7 months (41.67%). In total, the study was carried out in 21 different countries. It was understood that most studies were conducted in the USA with 30%.

Results

Paranormal tourism, considered special interest tourism, started in the literature in the 2000s (Obradovic et al., 2021). When the results of the research are evaluated, the majority of the articles on paranormal tourism are applied studies. In the application part, it was seen that quantitative methods were preferred more. In addition, it has been determined that an essential part of the studies for consumers (Pharino et al., 2018; Langhof and Gldenbergl, 2019; Drinkwater et al., 2022).

The study consists of articles scanned in national and international indexes. In addition, it has been determined that most of the studies on paranormal tourism are concentrated in the travel sector, a study was first encountered in 2003, and the number of pages was between 10-19. Based on these findings, some suggestions have been developed. For bibliometric studies on paranormal tourism, theses, notification, and articles can be examined, and comparative analysis can be made. However, the majority of studies are about travel. Studies for the accommodation sector can be recommended for future studies. Finally, the literature has semantic confusion because the concept is new. Therefore, conducting studies on paranormal tourism terminology and its relationship with other types of tourism can be recommended.

1. Giriş

İnsanlık tarihinde çeşitli birçok alanda değişim ve gelişimler yaşanmıştır. Özellikle son yıllarda yaşanan çeşitli salgınlar, hızla gelişen bilim ve teknoloji ile değişen turizm trendleri (Ironsides, 2018) turistlerin zevk ve tercihlerini etkilemiştir. Bu değişiklikler sanayileşme gibi birçok faktörün de etkisiyle turizm destinasyonlarına olan ilgiyi giderek arttırmıştır (Tanrısevdi ve Çavuş, 2003).

1980-1990'lı yıllarda yeni anlayış biçimleri turizm trendlerinin farklılaşmasına yol açmıştır. Bu durum tercih edilirliliği yüksek turistik destinasyonlar yerine (Karakaş, 2022) heyecan, adrenalin ve korku gibi sıra dışı deneyimler yaşayabilecekleri paranormal turizme olan talebi arttırmıştır (Millán ve diğ., 2021). Çünkü insanoğlunun bilinmeyene olan ilgi ve merakı her zaman ön planda olmuş ve tüketim kalıpları değişmeye başlamıştır (Beyaz, 2017). Bu anlamda paranormal turizm "din, büyüçülük, doğaüstü/olağanüstü varlıklar, batıl inançlar ve dünya dışı yaşam formları gibi çeşitli inanç ve sıra dışı deneyimler" olarak tanımlanmıştır (Tobacyk & Milford, 1983). Birçok çalışmada ise bu kavram "perili turizm (haunted tourism), hayalet turizmi (ghost tourism), korku turizmi (fright/horror tourism)" olarak kullanılmaktadır (Beyaz, 2017).

Türkiye'de ve dünyada popülerliği giderek artan paranormal turizm türü alan yazında sınırlıdır. Mevcut çalışmaların ise paranormal turizme yönelik makaleler olması

(Obradovic ve diğ., 2021) ve bu alana yönelik bibliyometrik analizine rastlanılamaması mevcut çalışmayı özgün kılmaktadır. Bibliyometri “yapılan araştırma veya çalışmalarda sayısal istatistiklerinin analizlerle incelenmesidir” (Pritchard 1969; Zan, 2012). Bilimsel bir yöntem olmasının yanı sıra yapılan çalışmalarla bilimin gelişiminde ve mevcut durumun ortaya konulmasında önemli bir rolü vardır (Feller, 2005)

Belirli dönemler arasında herhangi bir disipline ilişkin alan yazın incelemesi, o alanda gelişmelerin belirlenerek gelecek çalışmalara yön verme açısından oldukça önemlidir (Çiçek ve Kozak, 2012). Makale üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal çerçeve açıklanmış, ikinci bölümde yöntem, üçüncü bölümde ise çalışmanın bulgularına yer verilmiştir. Son olarak yapılan çalışmaya ilişkin öneriler sunulmuştur.

2. Kavramsal Çerçeve

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler ile artan rekabet ortamı turizm sektörüne her geçen gün ivme kazandırmıştır. Son dönemlerde Türkiye’de ve tüm dünyada etkili olan Covid-19 salgınının getirmiş olduğu kısıtlamalar bireylerin tüketim isteğini tetiklemiş ve bireylerin merak, haz alma, heyecan anlamında farklı deneyimler yaşama isteğini artırmıştır. Bu durum kış turizmi, inanç turizmi, sağlık turizmi ve kitle turizminin yanında paranormal diye ifade edilen “gerçeğin ötesinde, dışında” anlamına gelen bir turizm türü olarak ön plana çıkmıştır. Özel ilgi turizmi başlığı altında değerlendirilen bu kavram, farklı birçok çalışmada perili turizm (haunted tourism), hayalet turizmi (ghost tourism), korku turizmi (fright/horror tourism) olarak kullanılmakta ve turizm için yeni bir terminoloji oluşturmaktadır. (Beyaz, 2017).

Paranormal turizm “din, büyüçülük, doğaüstü/olağanüstü varlıklar, batıl inançlar ve dünya dışı yaşam formları gibi çeşitli inanç ve sıra dışı deneyimler” olarak tanımlanmıştır (Tobacyk & Milford, 1983, s. 1029). Bireylerin bu deneyimleri kazanmalarındaki en önemli husus seyahat olarak nitelendirilmektedir. Çünkü bireylerin bu destinasyonlarda paranormal aktiviteleri gerçek anlamda deneyimleyebilmeleri için seyahat etmek zorunlu bir unsur olarak kabul edilmektedir. Seyahat endüstrisinin bir nişi konumunda olan paranormal turizmde turistlerin paranormal temalı kongrelere ve festivallere katıldığı, ünlü perili yerleri araştırdığı ve hayalet turlara katıldıkları görülmektedir (Pharino ve diğ., 2018). Bu aktiviteler tercih edilebilirlik anlamında son yıllarda ilgi görmekte ve önem kazanmaktadır. Özellikle sosyal medya, televizyon programları, medya raporları gibi çeşitli programlar aracılığıyla turistlerin dikkatini çekmekte ve popülerliğini artırmaktadır. Dünyanın birçok farklı yerinde bilinen paranormal aktivite alanları vardır. Bunlar, ABD’de 1993’ten beri bilinen Sallie Evi perili bir ev ve hayalet saldırı alanı olarak bilinmektedir. Aynı derecede popüler olan, ölümlerin kalıntıları ve kemikleriyle kaplı eski bir mağaradan oluşan Fransa’daki Paris Yeraltı Mezarları belirgin özellikler arasında yer almaktadır (Bowen & Clarke, 2009; Pearce, 2005).

Avustralya’da da paranormal olaylar hayalet ve araştırmacı turlar için cazibe unsuru olarak kabul edilmektedir. Asya destinasyonlarında özellikle Bali (Irwin, 2009) gibi birçok Asya ülkesinde hayaletlerin veya ruhların varlığına olan inanç yaygındır. Özellikle bu anlamda Endonezya/Bali’de yapılan paranormal destinasyonlara bakıldığında Trunyan adında bir mezarlık bulunmaktadır. Abang Dağı eteklerinde eski bir köyde bulunan bu mezarlıkta insan kalıntıları ağaçların altında yer alan bambu kafeslere yerleştirilir. Turistler, ölüme yakın deneyimler yaşamada bu mezarlığı tercih etmektedir. Bununla birlikte terk edilmiş hayalet şehir olarak adlandırılan tema parkı mevcuttur (Suardana, 2014). Harap binaların bulunduğu bu parkta turistler için hayalet ve ruhları hissetmesi için uygun ortam sağlanmaktadır. Geceleri çeşitli hayalet turları

ve fotoğraf çekimleri oldukça yaygındır. Örneklerden de anlaşıldığı üzere paranormal turizmin en ayırt edici özelliğinin geleneksel, mantıksal ve rasyonel kavramlarla açıklanması kolay olmayan süreçlere, güçlere ve olaylara dayanmaktadır. Açıklanması güç olan bu durumların turistlerde yarattığı merak, destinasyonlara olan katılımı arttırmıştır (Fodness & Murray, 1997; Vogt & Andereck, 2003).

Endonezya/ Bali'de 2008 yılında iki milyonu aşan turist sayısının 2016 yılında yaklaşık beş milyona yükselmesi bu durumu destekler niteliktedir (Bali Government Tourism Office, 2017). Bu rakamlar da paranormal turizme olan ilgiyi açıkça ortaya koymaktadır. Giderek artan ilgiye karşın alanyazında paranormal turizm ile ilgili sınırlı çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların tespit edilmesi ve zaman içindeki gelişim süreçlerinin çeşitli parametreler kullanılarak analiz edilmesi gerekebilir. Bu bağlamda bibliyometri, "yapılan araştırma veya çalışmalarda sayısal istatistiklerin analizlerle incelenmesidir" (Pritchard 1969; Zan, 2012). Bu terimin öncüsü niteliğinde olan Alan Pritchard tarafından 1969 yılında bu kavram ortaya atılmıştır. Pritchard bibliyometriyi, "yazılı iletişimi analiz ederek bu iletişimin süreçlerine ve bir bilim dalının gerçekliğine dair yol göstermek amacıyla matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanması" şeklinde tanımlamaktadır (Lawani, 1981).

3. Yöntem

Bibliyometri, bilimsel bir yöntem olmasının yanı sıra araştırma kurumları ve araştırmacı performanslarını da değerlendirmeye alan bir tekniktir (Pritchard, 1969; Diodato, 1994; Evren ve Kozak, 2012). Yapılan çalışmalarla bilimin gelişiminde ve mevcut durumun ortaya konulmasında önemli bir rolü vardır (Feller, 2005). Genel anlamda bilimsel yayınların analizi ile ilgili çalışmaların arttığı (Kozak, 1994; Webster ve Watson, 2002) ve bir bilim dalı olarak ortaya çıkan turizmde bibliyometrik çalışmaların tercih edilmesine olanak sağlamıştır (Hall, 2011).

Bireylerin kentsel yaşamdan sıkılması, aynı tatil beldelerine giderek yaşamış olduğu deneyimi tekrar etmesi tüketici tercihlerinin farklılaşmasında belirleyici olmuştur. Bireyin farklı heyecanlar yaşamak istemesi, gerçekçi ontolojilere ve temsili epistemolojilere ilgi duymaya başlaması, paranormal turizmin gelişimi arttırmıştır. Özel ilgi turizmi içerisinde değerlendirilen paranormal turizm, alan yazında 2000'li yıllarda yapılmaya başlamıştır. Paranormal turizmle ilişkili 2000 yılından 2022 yılına kadar ki süreçte yapılan çalışmaların zaman içindeki gelişim süreçleri çeşitli parametreler kullanılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda alan yazında tespit edilen paranormal turizme yönelik çalışmaların genel haritası çıkarılmıştır. Yıllara göre hangi konuların çalışıldığı ve hangisinin öne çıktığını belirleyebilmek için yıllar arasındaki tematik ağlara bakılmıştır. Bu tespit için yıllar "2003-2009", "2010-2015", "2016-2020" ve "2021-2022" olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır. Tema oluşturabilmek için Tabak vd. (2016)'nin çalışması örnek alınarak yapılan çalışmaların anahtar kelimelerinden faydalanılmıştır.

Araştırma kapsamında alan yazında rastlanılan çalışmaların yapısal ve dinamik yönlerini belirleyebilmek için voyant tools yazılım programı kullanılmıştır. Paranormal turizmin alan yazında henüz yeni olması sebebiyle bugüne kadar yapılan tüm çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda turizm ile ilgili Sosyal Bilimler Atıf Dizini-Social Sciences Citation Index (SSCI), Dergipark, Google akademik ve ULAKBİM'deki kaynaklara 3-22 Aralık 2022 tarihleri aralığında tarama işlemi yapılmıştır. Özel ilgi turizmi başlığı altında yeni bir terminoloji ile alan yazına giriş yapan paranormal turizmin önceleri "hayalet turizm" "perili turizm", "korku turizmi" gibi farklı isimlerle değerlendirildiği görülmüştür (Beyaz, 2017; Bristow & Newman, 2004;

D'Hauterres, 2015). Bundan dolayı arama motorlarına “paranormal turizm”, “hayalet turizm” “perili turizm”, “korku turizmi”, “paranormal tourism”, “ghost tourism”, “haunted tourism”, “fright tourism” anahtar sözcükleriyle arama yapılmıştır. Bazı kaynaklar karanlık turizmi yukarıdaki turizm türleri içerisinde değerlendirmiştir. Ancak, karanlık turizmin genellikle eskiden yapılmış muharebe alanlarına ziyaret, savaş alanları ya da savaş oyunları (gladyatör) gibi alanlara gidilen ziyaretleri kapsamaktadır. Kısaca hayaletleri ya da uzaylıları kapsamamaktadır. Bu nedenle araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Yapılan tarama sonucunda paranormal turizmle alakalı toplam 68 adet makaleye rastlanılmıştır. Ancak veri tabanlarında taranan 8 makalenin ücretli, erişim engelli veya kısıtlı parametreleri içerdiğinden araştırma dışı bırakılmıştır. Toplamda 60 makale ile çalışmaya devam edilmiştir. Bu makalelerin yayınlandığı dergiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Makalelerin Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Makalelerin Yayınlandığı Dergiler	F	%
Annals of Tourism Research	7	10,29
Current Issues in Tourism	6	8,82
International Journal of Tourism Research	4	5,88
Journal of Tourism and Cultural Change	4	5,88
Cornell Hospitality Quarterly	4	5,88
Journal of Heritage Tourism	2	2,94
Tourism Management Perspectives	2	2,94
Journal of Unconventional Parks, Tourism & Recreation Research	2	2,94
Tourism Geographies	2	2,94
Journal of Hospitality & Tourism Research	2	2,94
Southeastern Geographer	2	2,94
Qualitative Market Research	2	2,94
Journal of Tourism Futures	2	2,94
Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi	1	1,47
Tourism Planning & Development	1	1,47
Journal of Unconventional Parks, Tourism & Recreation Research	1	1,47
Boston Hospitality Review	1	1,47
Eastern European Countryside	1	1,47
Quaestus Multidisciplinary Research Journal	1	1,47
Territorial Identity and Development	1	1,47
Leisure Sciences	1	1,47
E-Review of Tourism Research	1	1,47
South Carolina Review	1	1,47
Tourist Studies	1	1,47
Journal of Creative Ethnography	1	1,47
International Journal of Heritage and Museum Studies	1	1,47
Revista de Turismo Contemporâneo	1	1,47
Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events	1	1,47
Tourism: An International Interdisciplinary Journal	1	1,47
Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism	1	1,47
International Journal of Hospitality Management	1	1,47
Journal of Destination Marketing & Management	1	1,47
Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi	1	1,47
International Journal of Environmental Research and Public Health	1	1,47
International Hospitality Review	1	1,47
*Australian Journal of Parapsychology	1	1,47
*Contested Cultural Heritage	1	1,47
*Electronic Journal of Folklore	1	1,47
*Asia Pacific Journal of Tourism Research,	1	1,47
*Heritage Journal	1	1,47
TOPLAM	68	100
*erişim engeli olan makaleler.		

Tablo 1’de 60 makalenin ve 8 erişim engelli makalelerin yayınlandığı dergilerin dağılımına yer verilmiştir. Erişim engeli olan makaleler * ile gösterilmiştir. Tabloya göre en çok yayının “Annals of Tourism Research” (%10,29) dergisinde olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla; “Current Issues in Tourism” (8,82), “International Journal of Tourism Research” (%5,88), “Journal of Tourism and Cultural Change” (%5,88), “Cornell Hospitality Quarterly” (%5,88) dergileri takip etmiştir. Erişim engeli olan dergilerde ise 1’er adet çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmalardan 33’ünün Sosyal Bilimler Atıf Dizini-Social Sciences Citation Index (SSCI), dergilerde yayınlandığı görülmüştür.

Tespit edilen makaleleri incelemek için birtakım parametrelere ihtiyaç vardır. Çünkü “Sistemik derlemeler soruşturmayı yönlendiren bir dizi soru etrafında düzenlenmelidir” (Yılmaz, 2021: 1466). Parametreler Büyükyılmaz ve Oktay (2020); Kılıç ve diğ. (2017); Kılıç ve diğ., (2018) ve Sürme ve diğ., (2018) tarafından yapılan çalışmalardan uyarlanmıştır. Bununla birlikte 2000-2022 yılları arasında paranormal turizmle ilişkili makalelerin genel haritasını ortaya çıkarmak, hangi konuların çalışıldığını ve hangi konuların öne çıktığını belirlemek için temalar oluşturulmuştur. Tema için de anahtar kelimelerden faydalanılmıştır. Paranormal turizmin kavramsal gelişimini ortaya çıkarabilmek adına anahtar kelimeler “2003-2009”, “2010-2015”, “2016-2020” ve “2021-2022” olmak üzere 4 kategoride analiz edilmiştir. Toplam 10 parametre belirlenmiştir. Betimleyici araştırma olarak değerlendirilen çalışmada aşağıdaki parametrelere çözüm aranmıştır:

1. Araştırmanın Turizm Sektörüne Göre Dağılımı
2. Araştırma Türü
3. Kullanılan Yöntem
4. Makale Konusu
5. Yayımlanan Yıl
6. Araştırmaların Kabul Süresi
7. Araştırmanın Yapıldığı Ülke
8. Yazar Sayısı
9. Anahtar Kelime Sayısı
10. Çalışmaların Sayfa Sayısı
11. Kaynak Sayısı

Araştırmanın evren ve örnekleme kapsamında tespit edilen toplam 60 çalışma, belirlenen parametrelere ayrılarak istatistiksel analiz programına aktarılmıştır. Frekans ve yüzde değerleri ortaya çıkarılmıştır.

4. Bulgular

Tablo 2’de araştırmaya konu olan çalışmalar turizm sektörüne göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre seyahat ile ilişkili çalışmaların (%58,33) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Konaklama sektörüne yönelik çalışmaların %13’te kaldığı, rekreasyon alanları ile ilgili paranormal çalışmaların ise %28,33 olduğu görülmüştür. Paranormal turizmin alan yazında yeni olmasıyla birlikte bireyler için de yeni bir turizm çeşidi olduğu bilinmektedir.

Tablo 2: Araştırmanın Turizm Sektörüne Göre Dağılımı

Turizm Sektörüne Göre Dağılım	F	%
Seyahat	35	58,33
Konaklama	8	13,33
Rekreasyon	17	28,33
TOPLAM	60	100

Tablo 3'te, yapılan çalışmaların araştırma türüne yer verilmiştir. Sonuçlara göre paranormal turizmle ilgili yapılan makalelerin %65'inin uygulamalı, %21'inin ise kavramsal olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Araştırma Türü

Araştırma Türü	F	%
Kavramsal	21	35
Uygulamalı	39	65
TOPLAM	60	100

Tablo 4 incelendiğinde, uygulamalı çalışmalarda kullanılan yöntemlerin büyük bir çoğunluğunda nicel yöntemler (%66,67) kullanılmıştır. Nitel çalışmalar %23,08, karma çalışmalar ise %10,26 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: Kullanılan Yöntem

Kullanılan Yöntem	F	%
Nitel	9	23,08
Nicel	26	66,67
Karma	4	10,26
TOPLAM	39	100

İncelenen makalelerin konusu 8 başlıkta toplanmıştır. Tablo 5'te görüldüğü üzere en fazla çalışma konusu %35 ile tüketici davranışına yöneliktir. Bunu %18,33 ile çekicilik unsurları takip etmiştir. Alan yazında taranan çalışmaların tüketici davranışı ve çekicilik unsurları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bununla birlikte %16,67, pazarlamaya yönelik çalışmalar, %10 turizm bilgisi, %6,67 hayalet ve büyücülüğe yönelik tur konuları ile diğer turizm çeşitlerine yönelik çalışmalar, %5 sürdürülebilirliğe yönelik çalışmalar, son olarak %1,67 ile paranormal turizm politikalarına yönelik çalışma yer almaktadır.

Tablo 5: Makale Konusu

Makale Konusu	F	%
Paranormal Turizmde Tüketici Davranışı	21	35
Paranormal Turizmde Pazarlama	10	16,67
Paranormal Turizmde Çekicilik Unsurları	11	18,33
Paranormal Turizm Bilgisi	6	10
Paranormal Turizmde Sürdürülebilirlik	3	5
Paranormal Turizmde Hayalet ve Büyücülük Turları	4	6,67
Paranormal Turizm Politikaları	1	1,67
Paranormal Turizmle İlişkili Turizm Çeşitleri	4	6,67
TOPLAM	60	100

Tablo 6'da araştırmaya konu olan çalışmaların yayın kabul süreleri görülmektedir. Çalışmaların genellikle 5-7 ay (%41,67) süre zarfında yayınlandığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların birçoğunun SSCI dizinde taranan dergiler olduğu düşünüldüğünde yayınlanan dergilerin kabul süresi ortalamasının altında olduğu söylenebilir. Turizm alanında özellikle SSCI dergilere gönderilen bir çalışmanın kabul sürelerinin genellikle 7-12 arasında olduğu bilgisi çalışmaların alan yazında güncel olduğu ile ilgili olabilir.

Tablo 6: Araştırmaların Kabul Süresi

Kabul Süresi	F	%
1 aydan az	10	16,67
5-7	25	41,67
8-10	7	11,67
11-13	10	16,67
14 ve üstü	8	13,33
TOPLAM	60	100

Tablo 7'de yapılan çalışmaların yapıldığı ülkeye göre dağılımları verilmiştir. Toplamda 21 farklı ülkede çalışma gerçekleştirilmiştir. En fazla çalışmanın %30 ile ABD'de yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum teknolojinin ilerlemesi, sosyal medyanın aktif bir şekilde kullanılması, macera arayışı ve maneviyat arayışı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü ABD vatandaşlarının büyük çoğunluğunun Instagram ve Facebook kullandığı, ülkenin sosyal medya bağımlılığına doğru gittiği görülmektedir (Office of Governor, 2022). Bununla birlikte herhangi bir dine bağlı kalmadan maneviyat arayan bireylerin batı toplumlarında hızlı bir şekilde arttığı görülmüştür. Bu bireylerin öldükten sonra ruhen yaşamaya devam ettiği ve uygun bir ortamda ruhlarla temasa geçebileceği inancı hakimdir (Singleton, 2017). Bundan dolayı hem paranormal turizm hem de bu alanda yapılan çalışmalar ABD'de daha çok yapıldığını destekler niteliktedir. Araştırmalarda ABD'yi %10 ile Romanya ve İngiltere izlemektedir. Bunları da Avustralya, Çin ve Mısır %5 takip etmektedir. Almanya, Çekya, İskoçya, İspanya, Tayvan ve Türkiye'de yapılmış iki çalışma (3,33) mevcuttur.

Tablo 7: Araştırmanın Yapıldığı Ülke

Araştırmaların Yapıldığı Ükelere Göre Dağılımı	F	%
Almanya	2	3,33
Arjantin	1	1,67
Avustralya	3	5
Brezilya	1	1,67
Çekya	2	3,33
Çin	3	5
Endonezya	1	1,67
Gürcistan	1	1,67
İngiltere	6	10
İrlanda	1	1,67
İskoçya	2	3,33
İspanya	2	3,33
Kanada	1	1,67
Mısır	3	5
Romanya	6	10
Sırbistan	1	1,67
Tayland	1	1,67
Tayvan	2	3,33

Tablo 7'nin devamı

Türkiye	2	3,33
ABD	18	30
Yeni Zelanda	1	1,67
TOPLAM	60	100

Tablo 8'de yayın yapılan çalışmaların yazar sayıları incelenmiştir. Tabloda belirtildiği üzere çalışmaların %40 ile en fazla 1 yazarlı olduğu görülmüştür. Bunu %28,33 ile 2 yazarlı çalışmalar, %13,33 ile 3 yazarlı çalışmalar, %11,67 ile 4 yazarlı çalışmalar takip etmiştir. En az 5 ve 6 yazarlı çalışmalar yapılmıştır. Bu oran yapılan çalışmaların %6,66'sına denk gelmektedir. Dolayısıyla yazarların büyük bir çoğunluğu alana yönelik çalışmalarda tek ya da 2 yazarlı çalışma eğilimleri göstermektedir. Turizm alanına yönelik yapılan bibliyometrik çalışmalar incelendiğinde tek yazarlı makale sayılarının artış gösterdiği tespit edilmiştir (Yeksan ve Akbaba, 2019).

Tablo 8: Yazar Sayısı

Yazar Sayısı	F	%
1 yazarlı	24	40
2 yazarlı	17	28,33
3 yazarlı	8	13,33
4 yazarlı	7	11,67
5 yazarlı	2	3,33
6 yazarlı	2	3,33
TOPLAM	60	100

Tablo 9'da çalışmalara ait sayfa sayıları gösterilmektedir. Buna göre çalışmaların büyük bir çoğunluğu (%58,33) 10-19 sayfa aralığındadır. Büyükyılmaz ve Oktay (2020)'in turizm alanına yönelik yaptığı bibliyometrik çalışmasında, SSCI dergilerde taranan makalelerin % 71,8'inin 10-19 sayfa aralığında olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum alan yazında yapılan çalışmaların sayfa sayıları ile benzerlik gösterdiğini doğrulamaktadır. Makalelerin %25'ini 20-29 sayfa aralığında çalışmalar, %11,66'sının ise 1-9 sayfa aralığındaki çalışmalar oluşturmaktadır. En az sayfa sayısının %5 ile 30-39 sayfa aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Çalışmaların Sayfa Sayısı

Çalışmaların Sayfa Sayısı	F	%
1-9	7	11,66
10-19	35	58,33
20-29	15	25
30-39	3	5
TOPLAM	60	100

Yapılan çalışmaların kaynak sayı tablo 10'da incelenmiştir. Buna göre çalışmaların %40'ının kaynak sayısı 49 ve altı olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda özellikle SSCI dergilerinde yayınlanan turizm makalelerinde bu sayı 50-69 aralığındadır (Büyükyılmaz ve Oktay, 2020). Farklı aralıkta değerlendirilen çalışmaların kaynakça sayılarına bakıldığında ise ikinci sırada %21,66 ile 90 ve üstü kaynakça sayısına sahip çalışmalar yer almaktadır. Ancak 90 ve üstü kaynak sayısına sahip çalışmalar ile 50-69 (18,33) ve 70-89 (%20) kaynakçaya sahip çalışmaların aralarında çok farkın olduğu söylenemez. Sonuç olarak 50-69, 70-89 ve 90 ve üstü kaynakçaya sahip çalışmalar 49 ve altı kaynakça sayısına sahip çalışmalara göre

düşük olup, gelecekte yapılacak çalışmalarda kaynakça sayılarının artırılması gerekebilir.

Tablo 10: Kaynak Sayısı

Kaynak Sayısı	F	%
49 ve altı	24	40
50-69	11	18,33
70-89	12	20
90 ve üstü	13	21,66
TOPLAM	60	100

Tablo 11'de çalışma konularının yıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre en eski çalışmaya 2003 yılında rastlanılmıştır. Çalışmada İskoçya turizminde hayaletler ve hayaletlerin yaşadığı alanlar incelenmiş, turizmin canlanması için öneriler getirilmiştir. Çalışmanın her ne kadar ilk olma özelliği gösterdiği düşünülse de Ari (2022), paranormal turizme yönelik çalışmaların 1990'lı yıllara dayandığını ifade etmiştir. Ancak ifade edilen çalışmanın direkt olarak paranormal turizm olmadığı karanlık turizm kavramı içerisinde geçtiği görülmüştür. Tablo incelendiğinde paranormal turizmle ilgili çalışmaların 2003-2015 yılları arasında çok az yapıldığı, 2015 yılından sonra artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Yayınların 2021 yılında %18,33, 2020 yılında %15, 2022 yılında %11,67 olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında değerlendirilen çalışmaların son yıllarda yapılması turizm türünün alan yazına yeni girmiş olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 11: Yayımlanan Yıl

Yıllara Göre Dağılım	F	%
2003	1	1,67
2006	1	1,67
2007	2	3,33
2008	2	3,33
2009	1	1,67
2010	2	3,33
2011	3	5
2012	2	3,33
2013	2	3,33
2015	2	3,33
2016	4	6,67
2017	2	3,33
2018	4	6,67
2019	4	6,67
2020	9	15
2021	11	18,33
2022	7	11,67
TOPLAM	60	100

Tablo 12'de çalışmalara ait anahtar kelime sayıları yer almaktadır. Yapılan araştırma sonucunda yayınların %33,33'ünün 5 anahtar kelime sayısı olduğu ve yazarların en fazla 5 anahtar kelime sayısında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bunu %28,33 ile 6 anahtar kelime sayısı takip etmektedir. 4 kelime sayısı olan çalışmalar %21,67, 3 ve 5 anahtar kelime sayılar % 5 düzeyindedir.

Tablo 12: Anahtar Kelime Sayısı

Anahtar Kelime Sayısı	F	%
3	5	8,33
4	13	21,67
5	20	33,33
6	17	28,33
7	5	8,33
TOPLAM	60	100

Tablo 13'te paranormal turizmle ilişkili çalışmaların anahtar kelimeleri incelenmiştir. En az iki ve üzeri sıklıkla ortaya çıkan anahtar kelimeler incelenmiştir. 2003-2009 yılları arasında en fazla "destinasyon" ve "destinasyon kimliği" ile ilgili anahtar kelimelerin yoğunlukta olduğu gözlenmiştir. 2010-2015 yılları arasında "turizm" ve "destinasyon", 2016-2020 yılları arasında "paranormal turizm" ve "destinasyon çekiciliği" 2021-2022 yılları arasında ise "destinasyon" ve "paranormal turizm" kelimelerinin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Yıllara göre tematik ağların birbirine benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır.

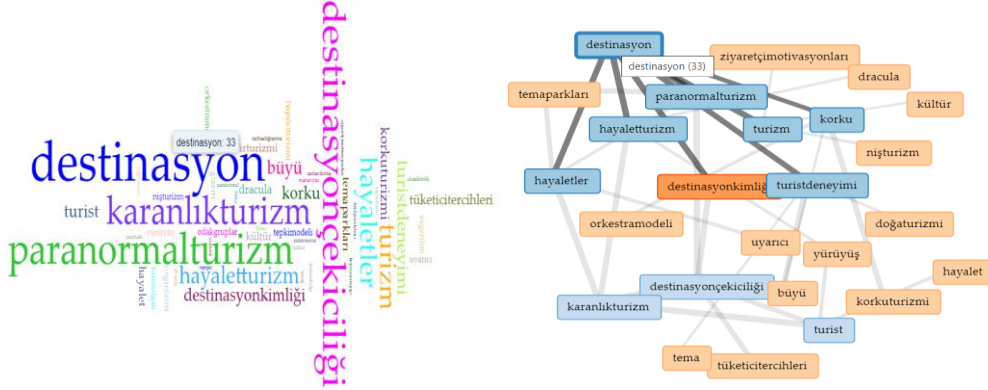
Tablo 13: Yıllar Arasındaki Tematik Ağlar (2 ve üzeri anahtar kelime)

2003-2009 Yılları Arası Anahtar Kelimeler	N	2010-2015 Yılları Arası Anahtar Kelimeler	N	2016-2020 Yılları Arası Anahtar Kelimeler	N	2021-2022 Yılları Arası Anahtar Kelimeler	N
Destinasyon	6	Turizm	8	Paranormal Turizm	16	Destinasyon	10
Destinasyon kimliği	6	Destinasyon	8	Destinasyon çekiciliği	11	Paranormal Turizm	6
Destinasyon çekiciliği	5	Hayalet turizm	6	Karanlık turizm	8	Tema parkları	4
Hayalet	4	Karanlık turizm	5	Destinasyon	6	Hayaletler	4
Karanlık turizm	3	Turist	4	Hayaletler	5	Uyarıcı-organizma-tepki modeli	3
Turist	3	Destinasyon çekiciliği	4	Turist deneyimi	5	Turist algısı	3
Yürüyüş	3	Tüketici tercihleri	4	Büyü	5	Hayalet turizmi	3
Dracula	3	Gizem ve gerilim	3	Korku turizmi	5	Kültür	2
Hayalet turizm	2	Odak gruplar	3	Korku	4	Hedonik algı	2
		Hayaletler	3	Destinasyon	4	Tarihsel öğrenme	2
		Kültür turizmi	2	Orkestra modeli	3	Heyecan arayışı	2
		Nitel araştırma	2	Niş turizm	3	Hikâye anlatımı	2
				Sistem teorisi	2	Karanlık turizm	2
				Turizm	2	Doğa turizmi	2
				Ziyaretçi motivasyonları	2	Tema	2
				Hayalet turlar	2	Zindelik	2
				Kültür	2	Turist deneyimi	2
				Canlandırma	2		
				Maneviyat	2		
				İnanç	2		

Paranormal turizmle ilişkili 60 makalenin anahtar kelimelerinden elde edilen bilgiler çerçevesinde kelime bulutu oluşturulmuş ve kelime bağları incelenmiştir. Kelime bulutlarında en fazla kullanılan kelimeler koyu font ve büyük punto ile gösterilmektedir.

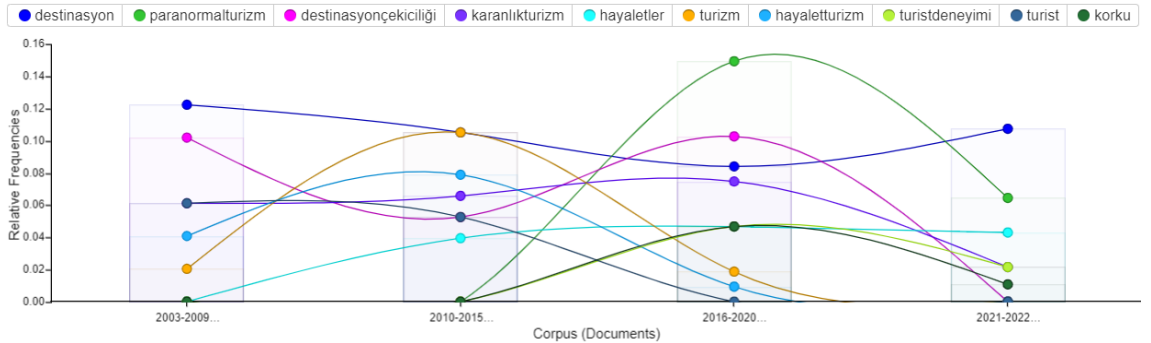
Kelime bağlarında ise en fazla ilişkisi olan kelimeler mavi kutucuklar içinde birbirine bağlı olduğunu gösteren çizgiler ile temsil edilmektedir. Kelime bağlarında ilişkili olan kelimeler daha canlı renkte gösterilmektedir. Analiz programı kelimeleri tek tek analiz ettiğinden iki veya 3 kelimedenden oluşan anahtar kelimeler birleştirilmiştir. Şekil 1’de kelime bulutlarına bakıldığında en sık kullanılan kelimenin “destinasyon” olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırası ile “destinasyon çekiciliği”, “paranormal turizm” ve “karanlık turizm” takip etmiştir. Kelime bağlarında ise “destinasyon” kelimesinin “turizm”, “paranormal turizm”, “hayaletler”, “hayalet turizm”, “korku”, “turist deneyimi” ve “destinasyon kimliği” ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Şekil 1. Anahtar Kelimelerden Elde Edilen Kelime Bulutu ve Kelime Bağları

Şekil 2’de paranormal turizmle ilişkili temalar ve bu temaların evrimsel gelişim süreci farklı renklerde detaylandırılarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda 9 temanın oluştuğu görülmektedir. Bunlar; “destinasyon”, “paranormal turizm”, “destinasyon çekiciliği”, “karanlık turizm”, “hayaletler”, “turizm”, “hayalet turizm”, “turist deneyimi”, “turist” ve “korku” olarak gerçekleşmektedir. Kelimelerin gelişim sürecine bakıldığında yalnızca “destinasyon” kelimesinin her dönem boyunca sıklıkla çalışıldığı anlaşılmaktadır. Paranormal turizm temasının 2010-2015 yılları arasında literatüre giriş yaptığı 2016-2020 arasında yoğun bir şekilde kullanıldığı ve daha sonra düşüşe geçtiği görülmektedir. Ancak son dönemdeki yıl aralığının az olduğu (2021-2022) düşünüldüğünde son birkaç sene içerisinde daha fazla yayın çıkabileceği düşünülebilir. Genel olarak paranormal turizm konulu çalışmaların yıllara göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Örneğin “karanlık turizm” ilk 3 dönemde artış göstererek devam etmiş ancak son yıllarda düşüş göstermiştir. 2022 yılında yapılan çalışmalarda “tema parkları” sıklıkla kullanılmıştır. 2003-2009 yılları arasında “Drakula”, 2010-2015 yılları arasında “gizem ve gerilim”, 2016-2020 yılları arasında ise “büyü” ön plana çıkmıştır.

Şekil 2. Paranormal Turizmle İlgili Temaların Evrimsel Gelişim Süreci

5. Sonuç ve Öneriler

Kutsal ya da büyülü yerlere yapılan geziler gün geçtikçe artmaktadır. Özel ilgi turizmi içerisinde değerlendirilen ve paranormal turizm olarak ifade edilen modern seyahat turları yalnızca korkutucu yerlerle kalmayıp, doğal alanları (karanlık mağaralar gibi), özel binaları, cadılar bayramı gibi ürpertici festivalleri ve büyülü bireyleri görmeyi amaçlayan gezileri de kapsamaktadır (Puhle ve Parker, 2021). Özel ilgi turizmi içerisinde değerlendirilen paranormal turizm, alan yazında 2000'li yıllarda yapılmaya başlamıştır. Mevcut çalışmaların ilk paranormal turizme yönelik makaleler olması (Obradovic ve diğ., 2021) ve bu çalışmalara yönelik bibliyometrik analize rastlanılamaması mevcut çalışmayı özgün kılmaktadır. Buradan hareketle Sosyal Bilimler Atıf Dizini-Social Sciences Citation Index (SSCI) dizininde taranan turizm dergileri, Dergipark'ta taranan dergiler, Google akademik, ULAKBİM ve Balıkesir Üniversitesi Kütüphanesindeki basılı-elektronik kaynaklar incelenmiş, paranormal turizmle ilgili olan 60 makale çeşitli parametreler kullanılarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda birçoğunun "Annals of Tourism Research", "Current Issues in Tourism", "International Journal of Tourism Research" gibi SSCI dergilerde tarandığı tespit edilmiştir.

Paranormal turizme yönelik yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun seyahat sektöründe yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sosyal medya veya televizyon programları aracılığıyla eyalet turları hayalet avcısı kulüpleri, paranormal temalı televizyon şovları, amatör ve etnografik hayalet hikayesi paranormal turizme olan ilgi artmıştır. Bu bilgiden hareketle bireylerin paranormal turizmi deneyimleyebilmeleri için seyahate çıktığı ve hayalet turlara katıldıkları bilinmektedir (Bowen & Clarke, 2009). Bu durum seyahat sektörüne yönelik çalışmaların fazla olmasını belirleyen etkenler arasında gösterilebilir. Özellikle Güney Amerika, Kuzey Amerika, Doğu Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerinde çok hızlı gelişim göstermiştir (Pharino ve diğ., 2018; Obradovic ve diğ., 2021). Bu bölgelerde yaşayan bireylerin hayaletlere olan inancı gün geçtikçe artmaktadır (Singleton, 2017). Sonucunda yaşamın gerçeklerine meydan okuyan ve yaşamında heyecan arayan turistleri paranormal turizme yönlendirmektedir. Bu açıklamalar neticesinde yapılan çalışmaların neden en çok ABD ve seyahat sektörüne yoğunlaştığını destekler niteliktedir. Ayrıca konaklama sektörüne yönelik çalışmaların azlığı, turizm çeşidinin kısıtlı konaklama imkanı sunmasıyla alakalı olabilir. Rutin hayattan ve can sıkıntısından kaçmak isteyen bireylere yönelik yerel kültürle alakalı hikayeler, mitler, varlıklar oluşturularak korku evleri tarzında konaklama tesisleri yapılabilir. Bölgedeki tesisler için niş bir pazar oluşturulabilir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, paranormal turizme yönelik makalelerin genelini uygulamalı çalışmalar oluşturmaktadır. Uygulama kısmında ise nicel yöntemlerin daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Ayrıca çalışmaların önemli bir kısmının tüketicilere yönelik çalışmalar olduğu tespit edilmiştir (Pharino ve diğ., 2018; Langhof ve Guldenberg, 2019; Drinkwater ve diğ., 2022). Paranormal turizm kavramının alan yazında yeni olmasından dolayı anlam kargaşası içerisinde olduğu görülmüştür. Çalışmalarda karanlık turizm, özel ilgi turizmi hatta kültür turizmi adı altında değerlendirildiği tespit edilmiştir. Bu anlamda paranormal turizm kavramının ortak bir paydada toplanabilmesi için kavramsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda bazı kavramları açıklamak gerekecektir.

Çalışmanın yıllara göre bulguları değerlendirildiğinde ilk olarak 2003 yılında bir çalışmaya rastlanılmıştır. Aradan geçen uzun bir süre sonra paranormal turizme yönelik çalışmalar kısmen de olsa artış göstermiştir. Paranormal turizme yönelik

alanlara giden turist sayılarının ve bıraktıkları döviz miktarının ciddi bir şekilde arttığı düşünüldüğünde şu ana kadar yapılan çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmaların birçoğunun (SSCI) dizininde taranan dergiler olduğu düşünüldüğünde yayınlanan dergilerin kabul süresi ortalamasının altında olduğu söylenebilir. Turizm alanında özellikle SSCI dergilere gönderilen bir çalışmanın kabul sürelerinin genellikle 7-12 arasında olduğu bilgisi (Büyükyılmaz ve Oktay, 2020) çalışmaların alan yazında güncel olduğu ile ilgili olabilir. Bununla birlikte yazarların büyük bir çoğunluğu alana yönelik çalışmalarda tek ya da 2 yazarlı çalışma eğilimleri göstermektedir. Turizm alanına yönelik yapılan bibliyometrik çalışmalar incelendiğinde tek yazarlı makale sayılarının artış gösterdiği tespit edilmiştir (Yeksan ve Akbaba, 2019). Yapılan sayfa sayısında ise ortalamasının 10-19 aralığında olduğu ve turizm alanında yapılan çalışmaların sayfa sayıları ile benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Yararlanılan kaynakça sayılarına bakıldığında çalışmaların önemli bir kısmının turizm alanında taranan dergilerin kaynakça sayılarından düşük olduğu görülmüştür. Bunun nedeni alan yazında yeterli kaynağın olmadığı veya uluslararası dizinlerde taranmadığı ile ilgili olabilir.

Paranormal turizmle ilişkili çalışmaların yıllara göre değişimleri incelenmiş ve yıllara göre 4 grupta incelenen tematik ağların birbirine benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak paranormal turizm konulu makalelerin gelişim süreçleri incelendiğinde "destinasyon" kavramına yönelik konuların sürekli olarak işlendiği görülmüştür. Genel olarak değerlendirildiğinde paranormal turizm konulu çalışmaların yıllara göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Çalışma ulusal ve uluslararası indekslerde taranan makalelerden oluşmaktadır. Paranormal turizme yönelik yapılacak Bibliyometrik çalışmalar için tez, bildiri ve makale çalışmaları incelenebilir, karşılaştırmalı analizi yapılabilir. Bununla birlikte yapılan çalışmaların çoğunluğu seyahat ile ilgilidir. İleride yapılacak çalışmalar için konaklama sektörüne yönelik çalışmalar önerilebilir. Son olarak kavramın yeni olmasından kaynaklı alan yazında anlam kargaşası yaşanmaktadır. Bundan dolayı paranormal turizm terminolojisine ve diğer turizm türleri ile ilişkisine yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir.

6. Kaynakça

- Ari, Y., O. (2022). İktisadi konular üzerine seçme yazılar içinde Yıldız, Ş. ve Kurt (Editörler), karanlık turizmin ekonomik etkileri üzerine teorik bir bakış, Ankara: Nobel Yayın.
- Bali Government Tourism Office (2017), 'Bali Government Tourism Office'. Statistics. <https://www.gov.ca.gov/2022/09/13/governor-newsom-signs-nation-leading-social-media-transparency-measure/> (12.10.2022).
- Beyaz, D. (2017), 'Paranormal Turizm Bağlamında Tırnava Cadıları' Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi, 1(2), ss.42-48.
- Bristow, R. & Newman, M. (2004). Myth vs. Fact: An Exploration of Fright Tourism. Northeastern Recreation Research Symposium. (215-221), United States Department of Agriculture, Bolton.
- Bowen and Clarke, Bowen, D., Clarke, J. (2009), 'Contemporary Tourist Behaviour: Yourself and Others and Tourists', CABI, Wallingford, United Kingdom .
- Büyükyılmaz, S., ve Oktay, K. (2020), 'Social Sciences Citation Index (SSCI) Kapsamında Taranan Turizm Alanı ile İlgili' Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 8(2), ss.1362-1380.

- Çiçek, D. ve Kozak, N. (2012), 'Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili' VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 12-15 Nisan 2012, Antalya, ss.196-211.
- Diodato, V. P. (1994), 'Dictionary of Bibliometrics, Portland', The Hawthorne Press.
- Drinkwater, K., Massullo, B., Dagnall, N., Laythe, B., Boone, J., ve Houran, J. (2022), 'Understanding Consumer Enchantment via Paranormal Tourism: Part I— Conceptual review', *Cornell Hospitality Quarterly*, 63(2), ss.195-215.
- Evren, S. ve Kozak, N. (2012), 'Türkiye'de 2000-2010 Yılları Arasında Yayımlanan Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi' VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Antalya: *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* ve Gazi Üniversitesi, ss.250-266.
- Feller, I. (2005), 'Understanding and Assessing: Bibliometrics as a Method of Measuring Interdisciplinarity', *Measurement*, 3(1), ss.20-23.
- Fodness, D., ve Murray, B. (1997), 'Tourist Information Search', *Annals of Tourism Research*, 24(3), ss.503–523.
- Hall, C. M. (2011), 'Publish or Perish? Bibliometric Analysis', *Journal Ranking and The Assesment of Research Quality in Tourism*, *Tourism Management*, 32(1), ss.16-27.
- D'Hauterterre, A. M. (2015). *Haunting Tourism: Review of Haunted Heritage by Michele Hanks*. In *Anthropology Book Forum* (1,1).
- Ironside, R. (2018), 'The Allure of Dark Tourism: Legend Tripping and Ghost Seeking in Dark Places', Temple University Press.
- Irwin, H.J. (2009), 'The Psychology of Paranormal Belief: A Researcher's Handbook', University of Hertfordshire Press, Chicago.
- Karakaş, M. (2022), 'Yerel halkın "Bocuk Gecesi" Korku Festivaline Yönelik Algılarının Festival Memnuniyeti Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi', Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, A., Oflaz, M., Acun, A., ve Avcıkurt, C. (2017), 'Girişimcilik Konulu Lisansüstü Tezlere Yönelik Bibliyometrik bir Analiz' 8. In *International Congress on Entrepreneurship Local, Regional and Global Dynamics of Entrepreneurship*, ss. 14-16.
- Kılıç, A., Oflaz, M., Mısır, İ., ve Hacıoğlu, N. (2018), 'Kırsal Turizm Alanında Hazırlanmış Ulusal ve Uluslararası Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi' In *2nd International Rural Tourism and Development Congress*.
- Kozak, N. (1994), 'Anatolia Dergisi'nde Yayımlanan Yazılar Üzerine Bir İnceleme', *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), ss.22-33.
- Langhof, J. G., ve Gül登berg, S. (2019), 'Pirates, Ghosts and Customer Loyalty— Reviewing the Dark ride Experience', *Tourism Management Perspectives*, 31, ss.398-420.
- Lawani, S. M. (1981), 'Bibliometrics: Its Theoretical Foundations, Methods and Applications', *Libri*, 31(1), ss.294-315.
- Millán, M. G. D., Millan Vazquez de la Torre, M. G., ve Hernandez Rojas, R. (2021), 'Dark Tourism in Southern Spain (Córdoba)', *An Analysis of the Demand*, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), ss.2740.
- Obradovic, S., Pivac, T., Besermenji, S., ve Tešin, A. (2021), 'Possibilities for Paranormal Tourism Development in Serbia', *Eastern European Countryside*, 27(1), ss.203-233.
- Office of Governor, (2022). Governor Newsom Signs Nation-Leading Social Media Transparency Measure. <https://www.gov.ca.gov/2022/09/13/governor-newsom-signs-nation-leading-social-media-transparency-measure/> Erişim Tarihi: 12.10.2022.

- Pearce, P. L. (2005), 'Tourist Behaviour: Themes and Conceptual Schemes', Channel View Publications.
- Pharino, C., Pearce, P., & Pryce, J. (2018), 'Paranormal Tourism: Assessing Tourists' Onsite Experiences Tourism Management Perspectives, 28, ss.20-28.
- Pritchard, A. (1969), 'Statistical Bibliography or Bibliometrics?', Journal of Documentation, 25(4), ss.348-349.
- Puhle, A., ve Parker, A. (2021), 'Dark or Paranormal Tourism: A Major Attraction Throughout History', Australian Journal of Parapsychology, 21(1), ss.7-30.
- Singleton, A. (2017), 'The Summer of the Spirits: Spiritual Tourism to America's Foremost Village of Spirit Mediums', Annals of Tourism Research, 67, ss.48-57.
- Suardana, K.D. (2014), 'Real Bali: Temples, Palaces, Museums and Nature' Bali, Now Bali Publications, Indonesia.
- Sürme, M., Olcay, A., ve Karaçıl, G. (2018), 'Helal Turizm Alanının Bibliyometrik Profili' İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (15), ss.389-408.
- Tabak, A., Barbak, A., & Öztürk, T. (2016). 'Kamu Politikası Disiplininin Kavramsal Gelişimini Bibliyometri Kullanarak Anlamak Mümkün Mü?: 1980-2014 Döneminin Bilimsel Haritalama Analizi'. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 117-143.
- Tanrısevdi, A. ve Çavuş, Ş. (2003), 'Özel İlgi Turizmi ve Özel İlgi Turizmi Kapsamında Kuşadası ve Çevresinde var olan Potansiyel Kaynaklar Üzerine Kuramsal Bir İnceleme' *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 14 (1), ss.9-22.
- Tobacyk, J., ve Milford, G. (1983), 'Belief in Paranormal Phenomena: Assessment Instrument Development and Implications for Personality Functioning', *Journal of personality and social psychology*, 44(5), ss.1029.
- Vogt, C. A., ve Andereck, K. L. (2003), 'Destination Perceptions Across a Vacation', *Journal of Travel Research*, 41(4), ss.348-354.
- Webster, J. ve Watson, R. T. (2002), 'Analyzing the Past to Prepare for the Future: Writing A Literature Review', *MIS Quarterly*, 26(2), ss.13-23.
- Yeksan, Ö., ve Akbaba, A. (2019), 'Sürdürülebilir Turizm Makalelerinin Bibliyometrik Analizi' *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), ss.220-231.
- Yılmaz, K. (2021). 'Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler'. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- Zan, B.U. (2012). *Türkiye'de Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.	Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.
Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederim.	Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlıdır.
Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.	Etik Kurul Onayı: Herhangi bir canlıdan veri toplanmaması sebebi ile bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.
Çıkar Çatışması: Çalışma tek yazarlıdır.	